

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:1996

av Désirée Pethrus (KD)

Rwanda

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att stoppa våldet i Stora sjöregionen där Rwanda spelar en viktig roll för den negativa utvecklingen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges bistånd till Rwanda bör ta sin utgångspunkt i att stödja utveckling av demokrati och mänskliga rättigheter i Rwanda och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för att fängslade journalister och politiska fångar i Rwanda frisläpps snarast och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i internationella sammanhang bör driva på för demokrati och mänskliga rättigheter i Rwanda och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att förhindra flyktingspionage i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det har nu gått över 20 år sedan folkmordet ägde rum i Rwanda, 1994. Det tragiska folkmordet inbegrep en konflikt mellan hutu- och tutsibefolkningen och närmare en miljon människor mördades under tre månader. Majoriteten var tutsier men även moderata hutuer dödades. Hela det internationella samfundet, inklusive FN, ingrep inte i tid och förmådde inte stoppa mördandet. Efter det sa det internationella samfundet att det aldrig mer skulle få hända och FN tog fram den så kallade R2P, Responsibility to Protect, vilket innebär att FN ska ingripa om ett helt lands befolkning hotas utan att den egna ledningen agerar.

Sedan dess har Rwanda, under ledning av president Paul Kagame, försökt återuppbygga såväl infrastruktur som förtroende mellan folkgrupperna hutuer och tutsier. Tragiskt nog kommer nu rapporter om situationen i Rwanda som talar om mord, fängslanden och försvinnanden samt stöd till våldsvarkare i östra Kongo.

President Kagame blev tidigt något av västvärldens favorit tack vare sina omfattande satsningar på utveckling och fattigdomsbekämpning. Rwanda har trots de dåliga oddsen arbetat aktivt med FN:s millenniemål. Landet har varit en populär samarbetspartner för affärsmän, utvecklingsbanker och politiska profiler som Tony Blair och Bill Clinton. Att det rwandiska parlamentet har den högsta andelen kvinnor i världen brukar framhållas. Rwanda har också sänt truppbidrag till Afrikanska unionens insatser i krishärdar som Darfur.

Under de senaste åren har dock bilden av Rwanda förändrats. I flera FN-rapporter anklagas landet för att vara delaktigt i våldsamheterna i östra Kongo där rebellgäng har terroriserat och begått sexuella övergrepp mot civilbefolkningen. Fängslanden och mord på oppositionspolitiker och journalister, även utomlands, väcker frågor om tillståndet i landet.

Människorättsorganisationen Human Rights Watch pekar i en rapport på att människor har skjutits, torterats, hotats och försvunnit. Ett tydligt mönster framträder av attacker på oppositionella rwandier under de 20 senaste åren, enligt HRW. Farhågor finns också om att Paul Kagame vill klamra sig fast vid presidentämbetet genom att ändra i Rwandas konstitution. Enligt HRW:s senaste rapport från 2014 framhävs att den sista oberoende människorättsorganisationen Rwandan League for the Promotion and Defense of Human Rights (Liprodhor) tagits över av regimvänliga händer. Likaså har man tagit en ny lag som inskränker pressfriheten och journalister har fängslats. De anger vidare i sin rapport från 2014 att det regerande partiet Rwandian Patriotic Front (RPF) i valet 2013 fick 76 procent av rösterna men att de övriga partierna presenterat kandidater som stödjer RPF. Det gröna partiet som försökt registrera sig i över fyra år anger att man till slut fick det dagen före sista dag för att ange listor av kandidater till valet. De kunde därför inte delta i valet. Två oppositionspolitiker arresterades 2010, Victoire Ingabire från FDU-Inkingi (och som varit presidentkandidat) och Bernard Ntaganda från PS-Imberakuri är fortfarande fängslade. I presidentvalet 2010 fick presidenten 93 procent av rösterna. Men enligt MR-rapporten har internationell kritik framförts om att det varit svårt för oppositionspartier att registrera sig inför valet och bristande internationell och oberoende insyn i konsolidering av rösterna på distriktsnivå.

Även svenska UD har tagit fram en rapport om situationen vad avser mänskliga rättigheter i Rwanda. Rapporten från 2010 anger att mötes-, förenings- och

yttrandefriheterna är inskränkta och att rapporter vittnar om hård kontroll av det civila samhället och media.

Rwanda klarade sig länge undan kritisk granskning tack vare omvärldens kollektiva dåliga samvete efter folkmordet. Den allt tydligare bilden av Kagames styre har dock fått flera länder att agera. Flera regeringar, bland annat den brittiska och den svenska, har frusit sitt biståndssamarbete sedan FN fastställde att rwandiska pengar finansierar rebellgruppen M23 i östra Kongo. Också FN:s säkerhetsråd har reagerat. USA har uttalat oro över politiskt motiverade mord och Kagames tal om ”konsekvenser” för den som förräder Rwanda.

Det är lätt att förblindas av de, till det yttre, framsteg som gjorts i Rwanda. I stället måste man signalera att yttrande- och pressfrihet liksom andra mänskliga rättigheter och demokrati inte kan åsidosättas. Därför är det av stor vikt att Sverige och andra länder fortsätter att hålla inne biståndspengar via den rwandiska staten (s.k. budgetstöd) tills man ser tydliga tecken på förbättring.

Många av oss följer också situationen i Demokratiska Republiken Kongo, där många kvinnor utsätts för sexuellt våld och våldtäkter. Men få ger någon förklaring till vad som egentligen ligger bakom detta våld. Olika förklaringsmodeller ges. I DR Kongo har världens farligaste krig och konflikt skördat många offer. Inbördeskriget i DR Kongo mellan 1994–2003 skördade cirka fem miljoner människor i strid eller av umbäranden. Men fortfarande pågår våld och konflikter i landet, mellan olika rebellgrupper och som skördar liv och försätter människor på flykt. Rwanda har anklagats av bland annat FN för att blanda sig i konflikten och många anser att det är för att de behöver tillgång till mineraler och andra naturresurser som finns i DR Kongo. Det finns många kopplingar mellan regimerna i DR Kongo, Uganda, Burundi och Rwanda. Så en lösning av de ständiga konflikter som pågår i Stora Sjöregionen kräver att man tar ett helhetsgrepp och löser den regionalt.

Världens ledare har efter att det började läcka ut en FN-rapport 2010 om Rwandas inblandning i Kongos våld, börjat att dra öronen åt sig. Men många hade länge blundat för verkligheten. Trots några länders motstånd offentliggjordes FN-rapporten och både USA och Storbritannien har därefter försökt att trycka på Rwanda att sluta delta i strider inne i Kongo. Men de intäkter som Rwanda får från mineralhanteringen i östra Kongo gör att Rwanda inte vill se en lösning på konflikten.

De stora förlorarna är vanliga fattiga människor som ständigt tvingas på flykt, som dödas och våldtas i en konflikt som ingen riktigt vågat agera i. Många länder, inte bara Rwanda, har intressen i DR Kongo, som anses vara världens rikaste land vad gäller naturtillgångar, och samtidigt ett av världens fattigaste. Det betyder att resurser och

tillgångar inte kommer den egna befolkningen till del. Här offras fattiga människor på ett altare varje dag för guld, diamanter och för coltan till våra mobiltelefoner osv.

FN har sedan 1999 haft en fredsbevarande insats i Kongo, numera benämnd Monusco. Denna fredsbevarande styrka på cirka 20 000 man, har ett tydligt mandat att bland annat skydda kvinnor från våld. Detta har man dock inte lyckats med. Både interna rapporter från FN och Human Rights Group har fastslagit detta. Det är utan tvekan ett stort nederlag. FN-styrkorna har inte ansett sig kunna ingripa i alla lägen och folket har fått försvara sig själva medan de istället åsett FN-styrkor fly för sina liv. Detta har skapat motstånd mot FN bland befolkningen.

FN tog därför ett beslut under 2014 i Säkerhetsrådet om en militär offensiv styrka inom ramen för den fredsbevarande operationen. Den syftar till att ”neutralisera och avvärja” rebellgrupper i det våldshärjade östra Kongo-Kinshasa. Den nya styrkan ska kunna operera på egen hand. Enligt resolutionen i säkerhetsrådet kommer den att bestå av 2 500 soldater och vara stationerad i Goma och i huvudsak bemannas av Sydafrika, Tanzania och Mocambique. Om denna fredsframtvängande styrka kommer att lyckas återstår att se.

I februari 2014 slöts ett fredsavtal som tagits fram av FN. Det undertecknades av elva länder i Addis Abeba. De lovade att de inte skulle vara involverade i strider i Kongo. Men speciellt Uganda och Rwanda anser många bedömare, kommer att fortsätta sina attacker inne i Kongo, via olika rebellgrupper. Och trots det så kallade fredsavtalet har inte våldet tagit slut. I Burundi ser vi nu en allvarlig eskalering av en konflikt som är en del av våldsspiralen i regionen.

Nu behöver flera saker göras samtidigt för att stoppa våldet i området.

Avslutningsvis kan också frågan om Rwandas påverkan i Sverige lyftas. Säpo lyfte i sin årsrapport ”Säkerhetspolisen 2013” frågan om flyktingspionage och om aktuella fall där personer ”kartlade landsmän åt den rwandiska staten”. De beskriver ett fall där en 44-årig man i Örebro hösten 2013 dömdes till åtta månaders fängelse för ”grov olovlig underrättelseverksamhet”. Vidare skriver man att ”mannen fälldes för att avsiktligt ha gått den rwandiska statens ärende genom att med hemliga och svekfulla medel aktivt skaffat sig uppgifter om personliga förhållanden om personer av rwandisk härkomst i Sverige”. Mannens uppdrag var vidare att ”hämta in upplysningar om regimkritiska personers politiska åsikter, deras telefonnummer och vistelseort i Sverige”. Det är oerhört viktigt att personer som sökt skydd i Sverige kan utöva sina rättigheter i Sverige utan att riskera att leva under hot om våld, eller att anhöriga i hemlandet inte ska drabbas av att de sökt skydd i Sverige. Det är oacceptabelt att Rwanda bedriver flyktingspionage i Sverige men även i andra länder.

Vi har också via media fått rapporter om att rwandier som lever i exil hotats men också mördats. Rwanda har inte erkänt mordet, men har uttalat sådana hårda ord om personerna att det inte kan uteslutas.

De som ansluter sig till partiet RNC, Rwanda National Congress, som befinner sig i exil och vill arbeta för en demokratisering i landet, har president Kagame anklagat för att vara terrorister och en militärdomstol i Rwanda har utfärdat domar i deras frånvaro på 20 till 24 års fängelse. Man har dragit in passen för personer och på olika sätt offentligt uttalat hot mot dessa personer.

Rwanda bör ställas till ansvar för det våld som FN anser att landet är orsak till i regionen.

I biståndet ska krav ställas på att mänskliga rättigheter och demokrati stärks i Rwanda och att politiska fångar frisläpps liksom journalister och andra som är fängslade av politiska skäl. Demokratisk utveckling i landet måste främjas.

Det är också viktigt att Sverige på olika sätt markerar mot det oacceptabla i att Rwanda hotar sina landsmän i exil och bedriver flyktingspionage på svensk mark.

Désirée Pethrus (KD)